

Москаленко Валентина

К.е.н., доцент

Чернігівський та національний технологічний університет

М. Чернігів

Україна

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасному світі інформація про затрати є інструментом ефективної роботи аграрного підприємства. Саме таку інформацію для управління витратами компанією надає система управлінського обліку.

Для ефективного управління витратами сільськогосподарських підприємств необхідна більш детальна інформація про витрати підприємства, а саме інформація яка стосується не тільки витрат по підприємству в цілому, але й в розрізі окремих його підрозділів, та навіть окремих виконавців. Таку інформацію ми отримуємо тільки від системи управлінського обліку, завдяки класифікації та кодуванню затрат та завдяки організації обліку по центрах відповідальності [1].

На основі інформації про затрати і собівартість продукції, робіт та послуг приймається велика кількість управлінських рішень, за оцінкою багатьох спеціалістів до 90 відсотків всіх рішень по управлінню підприємством [2].

На сьогодні найбільш економічним підходом до побудови системи обліку витрат вважається підхід, за якого виділяються типові управлінські завдання (контроль за виконанням бюджетів: реалізації, придбання виробничих витрат на оплату праці, адміністративних витрат, витрат на збут тощо) [3].

Таким чином першочерговим завданням в управлінні витратами підприємства є виділення центрів затрат і організації обліку по центрах відповідальності.

Концепцію центрів та обліку відповідальності вперше було сформульовано Джоном А. Хігінсоном. На початку 1950-х років вона набула значного поширення у США, а згодом в інших країнах [4].

Спершу метою обліку за центрами відповідальності було посилення контролю за витратами через встановлення персональної відповідальності менеджерів різних рівнів за витрачання ресурсів. Однак вивчення психологічних аспектів поведінки людини свідчить, що встановлення жорстокого контролю та використання його результатів як докір менеджерам змушує останніх більше часу приділяти пошукові виправдовувано власних дій, а не шляхів досягнення поставленої мети.

Тому сьогодні завданням такого обліку виступає не так контроль, як допомога в організації самоконтролю, тому що жодна людина не стане порушувати вигідні для неї умови й критерії діяльності. Тому, на нашу думку, головна мета обліку за центрами відповідальності – допомога управлінському персоналу різних рівнів у складанні звітів про виконання бюджетів (планів, програм, проектів) та оцінюванні результатів діяльності.

Створення й функціонування системи обліку передбачає: визначення центрів відповідальності; складання бюджету для кожного центру відповідальності; регулярне складання звітності про виконання; аналіз причин відхилень та оцінка діяльності центру.

Основою обліку за центрами відповідальності є закріплення витрат і доходів за керівниками різних рівнів і систематичний контроль за виконанням ними затверджених бюджетів. Тому в першому кроці в організації управління витратами аграрного підприємства є виділення відповідних центрів з метою закріплення відповідальності. Для процесу виділення центрів відповідальності беруть до уваги організаційну і технічну структуру підприємства та посадові інструкції.

Відмінності в характері відповідальності менеджерів дають змогу виокремити чотири типи центрів відповідальності: центри затрат, центри доходів. Центри прибутків та центри інвестицій. Але, якщо ми говоримо про управління затратами, то в першу чергу нас будуть цікавити центри затрат.

Центри затрат – центр відповідальності, керівник якого контролює витрати, але не контролює доходів та інвестицій в активи центру. Більшість підрозділів підприємства (відділи, цехи, виробництва тощо) є центрами витрат. В свою чергу такі центри доцільно поділити на центри технологічних витрат (в яких може бути встановлений оптимальний зв'язок між витратами та результатами діяльності) та центри дискреційних витрат (в яких відсутній взаємозв'язок між витратами і результатами діяльності центру).

Другим кроком в організації управління витратами є їх класифікація та відповідний облік. Якщо говорити про класифікацію витрат аграрних підприємств для оцінки запасів та визначення фінансового результату, всі витрати компанії необхідно поділити на вичерпані (повністю віднесені на собівартість продукції поточного періоду) і невичерпані (незавершене виробництво); на витрати на продукцію (формують собівартість виробленої і реалізованої продукції) та витрати діяльності (впливають на фінансовий результат діяльності підприємства поточного періоду); прямі (можливо прямо віднести в собівартість окремих видів продукції) та непрямі (в собівартість продукції включають пропорційно вибраній базі розподілу непрямих витрат) та основні (обслуговують основний процес виробництва) та накладні (витрати, які виникають під час створення нового продукту, але не являються основними).

Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень передбачає поділ витрат на релевантні та нерелевантні; постійні та змінні; маржинальні та

середні; дійсні та альтернативні. Для контролю всі витрати підприємства поділяють на контрольовані та неконтрольовані.

Визначення собівартості виробництва одиниці продукції є однією із основних задач управління затратами. Саме собівартість одиниці продукції лежить в основі прийняття більшості управлінських рішень. Успіх фірми залежить від інформації про формування собівартості по декількох причинах: затрати на виробництво продукції є базою для встановлення ціни продажу; інформація про собівартість лежить в основі прогнозування і управління виробництвом та використовується при вирішенні великої кількості поточних оперативних задач управління.

Калькуляція собівартості сільськогосподарської продукції має свої особливості. Так, собівартість окремих видів сільськогосподарської продукції визначають на підставі витрат віднесених на відповідну культуру (групу культур), вид тварин чи виробництва.

У сільськогосподарському виробництві необхідно чітко розрізняти об'єкти обліку затрат та об'єкти визначення собівартості. Об'єктами собівартості обліку затрат виступають окремі культури (групи культур) чи види тварин. Об'єктом визначення собівартості в рослинництві є види продукції, отримані від кожної сільськогосподарської культури. Окрім того, визначається собівартість сільськогосподарських робіт, виконаних у поточному році під урожай майбутнього року, які належать до незавершеного виробництва, а також робіт, щодо поліпшення земель, що здійснюються за рахунок власних оборотних засобів підприємства, витрати, які плануються і обліковуються як витрати майбутніх періодів.

Список використаних джерел

1. Москаленко В.А. Управлінський облік у системі рахунків сільськогосподарських підприємств //Збірник матеріалів міжнар. науково-практичної конференції "Економіка сьогодення: актуальні питання та Інноваційні аспекти". Частина III. - К. : ГО „Київський економічний науковий центр”, 2013.-С.39 – 41.
2. Николаева О.Е., Шишкова Т.В. Классический Управленческий учет. – М: ЛКИ, 2010. – 400 с.
3. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник/ М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін./ За ред. проф. М.Ф. Огійчука. – К.: Алеута, 2009. – 1056 с
4. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник. – к.: Лібра, 2008. – 704 с.
5. Москаленко В.А. Методичні та практичні аспекти калькуляції собівартості сільськогосподарської продукції // Україна - ЄС. Сучасні технології, економіка та право : міжнародна науково-практ. конференція (30 березня – 2 квітня 2015 р.). – Кошице, Словаччина, 2015. –Т.1 - С.198-200.